

Ako sa stať úspešným geoparkom

Počas mojej letnej dovolenky som mala možnosť navštíviť jeden z najstarších geoparkov v Európe – Parko Apolithomenou Dasous (The Petrified Forest) na gréckom ostrove Lesbos. Ostrov Lesbos nachádzajúci sa v severovýchodnej časti Egejského mora patrí medzi najväčšie

iných látok, ktoré pokryli obrovské územie. Následné ťažké dažde nasýtené popolom vytvorili obrovské bahenné prúdy pyroklastického materiálu, ktoré sa pohybovali z východu na západ s veľkou rýchlosťou a pohltili stromy hustého subtropického lesa. Pyroklastický materiál nepriekudne pokrýval rastlinstvo, čím zabránil prístupu vzduchu a následná intenzívna hydrotermálna cirkulácia tekutín bohatých na kremík spôsobila ich perfektnú petrifikáciu. Tak vznikol tzv. Skamenený les (The Petrified Forest), v ktorom bolo do súčasnosti odkryté obrovské množstvo neporušených mohutných kmeňov stromov aj s ich koreňovým systémom, dokazujúc, že tieto stromy „skameneli“ v svojej pôvodnej stojatej polohe. Okrem stromov sa tu dokonale zachovalo aj ovocie, listy a semená.

Vďaka obrovskej ekologickej, geologickej a paleontologickej hodnote bola táto oblasť vyhlásená v roku 1984 za chránenú prírodnú pamiatku. V roku 1994 bolo v mestečku Sigrí založené Múzeum prírodnej histórie skameneného lesa na Lesbose (the Museum of Natural History of the Petrified Forest of Lesbos). Grécko bolo spoluzakladajúcim členom Európskej siete geoparkov (the European Geopark Network – EGN) a v roku 2004 bol tento geopark zapísaný do zoznamu Svetovej siete geoparkov organizácie UNESCO (Global Geopark Network – GGN).

Celková filozofia geoparku bola postavená na myšlienke prezentovať udalosti, ktoré sa odohrali v jednej geologickej epoche – miocéne (treťohory, pred cca 24 miliónmi rokov), aj keď na ostrove je možné nájsť aj iné geologické javy či udalosti. Geopark pozostáva z nasledujúcich lokalít: Múzeum prírodnej histórie skameneného lesa na Lesbose; prírodné parky vo voľnej prírode: Skamenený les, Plaka, Sigrí, Skamniouda a malý ostrov Nisiopi; značené turistické chodníky.

Ako prvý krok pre pocho-

Autorka článku pred 4,5 m vysokým skameneným kmeňom sekvoje

Pohľad na územie skameneného lesa

Jasne rozpoznateľné letokruhy sekvoje (obvod 3,70 m)

grécke ostrovy. Na jeho západnej časti môžeme nájsť unikátne stopy po vulkanickej činnosti, ktorá sa tu odohrala pred 20 miliónmi rokov. Počas nej sa vytvorilo niekoľko sopiek v strede ostrova. Vulkanickou aktivitou sa do ovzdušia dostalo obrovské množstvo lávy, popola a

grécke ostrovy. Na jeho západnej časti môžeme nájsť unikátne stopy po vulkanickej činnosti, ktorá sa tu odohrala pred 20 miliónmi rokov. Počas nej sa vytvorilo niekoľko sopiek v strede ostrova. Vulkanickou aktivitou sa do ovzdušia dostalo obrovské množstvo lávy, popola a

Múzeum prírodnej histórie skameneného lesa na Lesbose

Neobvyklá kombinácia nehostinnej, ale geologicky veľmi hodnotnej krajiny, modernej technológie a duchovna (ortodoxný gréckokatolícky kláštor Ypsilou postavený na sopečnom kuželi)

Poloha geoparku (č. 1) na ostrove Lesbos

V druhej hale pod názvom *Vývoj Egejského mora* sú predstavené rôzne geologické úkazy a procesy súvisiace s vytvorením skameneného lesa a všeobecnou históriou brehu Egejského mora po dobu predchádzajúcich 20 miliónov rokov. Medzi hlavné témy patrí pohyb lito-

sférických dosiek v oblasti, oddelenie africkej litosféry a vývoj vulkanickej aktivity v oblasti. Sú tu vystavené modely vulkanických hornín a stratigrafia vulkanických produktov, paleogeografická rekonštrukcia vývoja oblasti od morského Tithiosu až po pevninský Aegis a vytvorenie gréckeho ostrova Archipelago. Súčasťou expozície sú aj seizmografy, ktoré neustále zaznamenávajú seizmickú aktivitu v tomto regióne.

V areáli múzea sú aj laboratória kompletne vybavené pre štúdium a výskum, takže

múzeum je zároveň významným centrom komplexného geologického výskumu v Grécku. V priestoroch múzea sa uskutočňujú rôzne príležitostné výstavy fotografií a iných umeleckých diel.

Múzeum je hostiteľom medzinárodných konferencií a sympózií, kultúrnych podujatí, seminárov a filmových premietaní. Má spracované rôzne výchovnovzdelávacie programy, ktoré priťahujú žiakov a študentov nielen z Lesbosu, ale aj z celého Grécka a zo zahraničia, hlavne mimo letnej sezóny. V rámci výskumných programov spolupracuje múzeum s ďalšími organizáciami – múzeami, univerzitami a výskumnými pracoviskami v Grécku a v zahraničí.

Za pozornosť stojí aj múzejná kaviarňička – okrem vynikajúcej gréckej kávy frappé si tu návštevník môže okrem suvenírov a umeleckých predmetov vybrať zo širokej škály regionálnych produktov – typické grécke sladkosti, olivový olej, výrobky z medu a olív, bylinkové čaje, ouzo či retsina. Múzeum spravuje sieť miestnych podnikateľov, ktorí spolupracujú s geoparkom v rôznych oblastiach nielen vo výrobe suvenírov a typických miestnych produktov, ale aj v oblasti ubytovania a stravovania. Na základe týchto aktivít výrazne vzrástol turizmus v západnej časti Lesbosu a vznikli nové pracovné miesta prepojené s geoturizmom.

Jedinečným zážitkom je návšteva samotného Parku Petrified Forest. Keď sa ju rozhodnete absolvovať v lete, musíte sa pripraviť na púštne podmienky – horúčavu, suchý a prašný vietor a teploty vysoko nad 40 °C. Na rozlohe 28,6 ha je prístupné obrovské množstvo skamenených stromov, ktoré v minulosti vytvorili neporušený lesný ekosystém. Nikde na svete nie je objavených toľko kmeňov stromov a obzvlášť nie v stojatej polohe. Každého návštevníka uchváti neobyčajná skladba farebných kombinácií, ktorá prirodzene zdobí skamenené stromy či pravosť

pravekých kmeňov, na ktorých sa zachoval každúcky detail. Stojace a ležiace stromy sú roztrúsené po celom okolí, pričom najväčší ležiaci strom dosahuje dĺžku 22 m a najvyšší stojaci kmeň sekvoje so svojimi 7 metrami je zároveň najvyšším v celej Európe.

V čom tkvie tajomstvo úspechu geoparku, ktorý sa nachádza na pomerne odľahlom ostrove v Egejskom mori?

1. funkčný manažment – základom manažmentu je fungovanie geoparku pod „strechou“ múzea, prepojenie aktivít a záujmov múzea s aktivitami geoparku;

2. prepracovaný marketing – neustála prezentácia geoparku na rôznych úrovniach doma a v zahraničí – množstvo článkov, rôznych propagačných materiálov, informačné značenie po celom ostrove Lesbos. Ako zaujímavá inšpirácia slúži dohoda medzi geoparkom a Múzeom olivového oleja v dedinke Aghia Paraskevi nachádzajúcej sa v inej časti ostrova – pri návšteve geoparku dostanete brožúrky a informácie o múzeu olivového oleja a naopak v múzeu olivového oleja vás zahrnú informáciami o geoparku;

3. zosieťovanie miestnych podnikateľov a živnostníkov, ktorých služby a výrobky sú využiteľné pre geopark – ubytovacie a stravovacie služby, výroba produktov z miestnych surovín;

V popredí ihličnan (jeho koreňový systém dokazuje, že strom skamenel vo svojej pôvodnej polohe), v pozadí predchodca borovice (výška 2 m, obvod 2,5 m – krásne starbený kmeň, veľmi dobre pozorovateľné letokruhy)

2 m vysoká hrča koreňa pravekého ihličnanu

Pohľad na územie skameneného lesa

4. predaj produktov od miestnych výrobcov v priestoroch múzea;

5. aktívna účasť v Európskej a Globálnej sieti geoparkov. Riaditeľ geoparku prof. Nickolas Zouros je okrem riaditeľovania múzea a geoparku aj profesorom na Egejskej univerzite v Mytilíni a podpredsedom Európskej siete geoparkov;

6. realizácia a participácia v mnohých medzinárodných a cezhraničných projektoch a programoch (INTERREG IIIc, LEADER+);

7. prepracovaný program aktivít geoparku v letnej turistickej sezóne a mimo sezónu, kedy sa zameriavajú hlavne na edukačné programy pre školákov a študentov, ktorí sem prichádzajú z celého Grécka a rozmanité workshopy a semináre na tému geoturizmu, geokonzervácie či geomanažmentu určené pre pracovníkov manažmentov európskych geoparkov. V tomto období sú dvere geoparku aj pre študijné pobyty vedeckých pracovníkov.

V súčasnej dobe sa už aj slovenské geoparky pomaly pripravujú na kandidatúru do Európskej siete geoparkov. Návšteva tohto geoparku by bola pre nich veľmi významnou inšpiráciou a načerpaním užitočných skúseností.

Ing. Ivona Cimermanová
Slovenská agentúra životného prostredia Banská Bystrica

